

Colecția: **ISTORII SECRETE**
Coperta: Stelian BIGAN

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
BOERESCU, DAN-SILVIU

Locurile marilor bătălii și situri istorice ce trebuie cunoscute de români. Istorie și legende fantastice : docu-drame și mituri istorice însoțite de consemnări din presă / prezentate de Dan-Silviu Boerescu. -

București : Integral, 2019

Conține bibliografie

ISBN 978-606-992-251-4

94

© INTEGRAL, 2018

Editor: Costel POSTOLACHE
Tehnoredactor: Stelian BIGAN

Tipărit la Monitorul Oficial R.A.

Orice reproducere, totală sau parțială, a acestei lucrări, fără acordul scris al editorului, este strict interzisă și se pedepsește conform Legii dreptului de autor.

ISBN 978-606-992-251-4

Locurile marilor bătălii și situri istorice ce trebuie cunoscute de români Istorie și legende fantastice

Docu-drame și mituri istorice
însoțite de consemnări din presă
prezentate de Dan-Silviu Boerescu

INTEGRAL

Sumar

Bătăliile de la Tapae între daci și romani.

Straniul mesaj al lui Decebal scris pe o ciupercă otrăvitoare / 7

**Victoria de la Posada a lui Basarab I împotriva regelui maghiar
și actul de naștere al primului stat medieval românesc.**

Rolul spionajului militar / 13

**Rovine și Nicopole, epepeea militară a lui Mircea cel Bătrân –
succes sau eșec? / 25**

**Cum era să-l lichideze Ștefan pe Matei Corvin la Baia,
dacă nu era trădat de propriii boieri / 41**

**Vaslui, Podul Înalt – cel mai mare triumf al creștinătății
în fața otomanilor (...sprijiniți de munteni!)
și adevărul despre oastea lui Ștefan cel Mare / 45**

**Umiliința se plătește! Codrii Cosminului și ce pedeapsă
le-a hotărât voievodul moldovean biruitor
prizonierilor polonezi / 61**

Un mit al istoriei românilor:
a câștigat Mihai Viteazul bătălia de la Călugăreni? / 69

Respect pentru Grivița, Plevna, Rahova, Smârdan –
Principele Carol I în fruntea trupelor româno-ruse / 81

Mărășești, Mărăști, Oituz: „Pe aici... nu se trece!” –
salvarea României / 87

Armata română stărpește regimul comunist maghiar al lui Béla Kun
și salvează România Reîntregită / 93

Cotul Donului, cel mai mare dezastru
din istoria armatei române / 97

Tragedia de la Oarba de Mureș, un „Katyń românesc” / 105

Lămuriri bibliografice / 109

Bătăliile de la Tapae între daci și romani. Straniul mesaj al lui Decebal scris pe o ciupercă otrăvitoare

Tapae a fost numele unei așezări fortificate și al unei regiuni din Dacia. Făcea parte din sistemul de fortificații al cetății Sarmizegetusa, care era centrul politic al statului dac. Se afla în zona cunoscută ca Porțile de Fier ale Transilvaniei, o trecătoare naturală între Munții Țarcului și Munții Poiana Ruscă, care leagă Banatul de Țara Hațegului. Astfel, zona era una dintre puținele variante pe care o armată invadatoare ar fi putut să le aleagă pentru a pătrunde în Transilvania și mai apoi către cetatea Sarmizegetusa. Numele este atestat de Dio Cassius în lucrarea sa *Historia Romana*, mai întâi în cartea LXVII (67), capitolul 10, care povestește campania romană din anul 87 d. Hr., când Împăratul Domițian, însoțit de generalul Tettius Iulianus, pătrunde în Dacia și se confruntă cu armata lui Decebal, și mai

apoi în cartea LXVIII (68), capitolul 8, care povestește prima campanie a Împăratului Traian, din anul 101 d. Hr., împotriva lui Decebal. Conform istoricului antic: „El (Tettius Iulianus) a înfruntat inamicul la Tapae, și a ucis mulți dintre ei”. A doua mențiune se referă la mesajul amenințător trimis de daci într-o formă ciudată: „Când Traian, în campania sa împotriva dacilor, s-a apropiat de Tapae, unde barbarii aveau tabăra, i-a fost adusă o ciupercă mare pe care fusese scris cu caractere latine un mesaj care i-a făcut pe buri și pe ceilalți aliați să îl sfătuiască pe Traian să se întoarcă și să păstreze pacea. Totuși, el înfruntă dușmanul și a văzut mulți răniți în armata sa și a ucis mulți dintre dușmani”. Cassius Dio atestă existența unei tabere militare sau a unei fortificații gete la Tapae, locul de desfășurare a două confruntări între Roma, prin Domițian și Traian, și Dacia regilor Duras și Decebal, cunoscute ca Războaiele Daco-Romane. Astăzi în zona respectivă se află localitatea Zeicani, parte a comunei Sarmizegetusa. Numele cetății, sub forma „Tapieo”, apare și în textele de pe plăcile de plumb descoperite la Sinaia la începutul secolului XX, cunoscute ca Tăblițele de la Sinaia.

Înainte de războaiele daco-romane, la Tapae au avut loc două bătălii: una în anul 87 și a doua în 88. În 86, regele dac Duras Diurpaneus și-a trimis trupele la sud de Dunăre în provincia romană Moesia. După acest atac, împăratul roman Domițian a venit personal în această provincie, reorganizând-o în Moesia Inferior și Moesia Superior. Aici a planuit un viitor atac asupra Daciei. Domițian a inițiat o puternică ofensivă asupra Daciei în 87, ordonându-i generalului Cornelius Fuscus să atace. În vara lui 87, acesta, având la dispoziție cinci sau șase legiuni, a traversat Dunărea. Ei au întâlnit armata dacă la Tapae, unde romanii au fost prinși într-o ambuscadă, suferind o grea

înfrângere. Aproape toți soldații din Legiunea a V-a Alaudae au fost uciși, însuși generalul Cornelius Fuscus murind în luptă, iar dacii le-au capturat steagurile și mașinile de luptă. După această victorie, regele dac Diurpaneus a primit supranumele de Decebalus, însemnând „cel curajos” sau „cel puternic”.

Un detaliu interesant despre preambulul bătăliei arată cum regele dac a jucat pe cartea trușiei romanilor, determinându-i să facă o greșală strategică și să se arunce în luptă mult prea încrezători, după ce orgoliul le-a fost zgândărit cu abilitate. Înainte de această bătălie, Decebal, văzând numărul mare al forțelor armate romane, a propus încheierea unui tratat de pace cu romanii, însă a fost refuzat. „Atunci a trimis o nouă solie, cu înștiințarea că de-i vor cere lui romanii pe viitor pace, nu o va da decât în schimbul unui tribut de doi oboli pe an de fiecare cap de roman din imperiu. Se pare că Fuscus a luat atunci insulta asupra sa și că a intrat – pe cât de furios, pe atât de imprudent – în Dacia, spre a pedepsi pe Decebal. Având un astfel de temperament, înțelegem cum Fuscus a putut fi atras în cursă și sfârșit, de cumintele, socotitul și plinul de resurse strategice, Decebal al Dacilor. Steagurile și prada cucerite de la romani – acum se va fi prăpădit întreaga Legio V Alaudae – fură duse – știm sigur acest lucru de la Cassius Dio – nu la Sarmizegetusa, ci în alte burguri din munți”, scria istoricul Vasile Pârvan, în monumentala sa *Getica* (1926).

Dar ofensiva romană a continuat în anul următor, în fruntea forțelor romane aflându-se generalul Tettius Iulianus. Armata romană a intrat în Dacia pe același drum pe care intrase și Cornelius Fuscus în anul precedent. Bătălia s-a dat în principal în aceeași zonă, la Tapae, rezultatul fiind de această dată o victorie romană. Din cauza drumului dificil către Sarmizegetusa,

capitala Daciei, și din cauza mai multor înfrângeri suferite de Domițian în Pannonia, ofensiva romană s-a oprit, iar Decebal și Domițian au încheiat pace. După pacea din 89, Decebal a devenit un rege clientelar al Romei, primind bani, meșteri și mașini de război, pentru a apăra granițele imperiului. Unii istorici consideră că această pace nefavorabilă romanilor a provocat asasinarea lui Domițian în septembrie 96. Decebal, în loc să folosească banii așa cum doreau romanii, a hotărât să înceapă construcția unor noi cetăți în munți, în puncte strategice importante, și să le întărească pe cele deja existente. Acesta a fost unul dintre motivele pentru atacul roman din 101, desfășurat sub comanda Împăratului Traian.

A treia bătălie de la Tapae, cea din anul 101, a fost decisivă pentru soarta primului război daco-roman (101-102), în urma căruia romanii ocupă poziții hotărâtoare pentru cucerirea ulterioară a Daciei. Pentru romani, conflictul cu populațiile transdanubiene dura de secole, zona fiind unul dintre punctele sensibile ale frontierei imperiale. Transformarea Daciei în provincie romană putea oferi un avanpost strategic, iar resursele minerale (în special, aur și argint) și agricole de aici erau destul de importante. Pe lângă acestea, noul împărat, Traian (98-117), era „copleșit când se gândea la sumele de bani pe care trebuiau să le plătească în fiecare an” și vedea cum „puterea și îngâmfarea dacilor sporesc neconținut” (Cassius Dio, *Istoria romană*, LXVIII, 6, 1). După pregătiri minuțioase, de aproape trei ani (între care tăierea unui nou drum, în stâncă, în clisura Dunării, și construirea unui canal care să ocolească cataractele de la Porțile de Fier), Traian trece Dunărea, pe poduri de vase, la Lederata (Ram) și Dierna (Orșova), cu 13 legiuni (I Italica, I și II Adiutrix, I Minervia, II Traiana Fortis, IV Flavia Felix, V

Macedonica, VII și XI Claudia, X, XIII și XIV Gemina, XXX Ulpia Victrix), însumând aproximativ 70.000 de soldați, la care se adaugă numeroase unități auxiliare din armata regulată: *alae* (unități de cavalerie), *cohortes* (unități de infanterie) și formațiuni etnice speciale, recrutate din rândul popoarelor cucerite (mauri, palmirieni, asturi etc.). Se apreciază că forța de invazie totaliza finalmente 150.000 de oameni. Dacă pentru armata romană se pot face calcule estimative, pentru cea a dacilor nu există niciun fel de informații, considerându-se însă, pe baza principiului că o armată de invazie trebuie să fie cel puțin dublă față de cea a adversarului, că aceasta număra în jur de 50-70.000 de oameni. Din imaginile de pe Columna lui Traian reiese că armata Regelui Decebal (87-106) era formată dintr-o cavalerie luptând cu arcuri și o pedestrimă înarmată cu paloșe curbe (*siccacae*) și săbii drepte sau curbe (*falces*). Înaintând pe două coloane, una pe culoarul Timiș-Cerna și o a doua prin Berzovia și Fârliug, care fac joncțiunea în apropiere de Caransebeș, armata romană pornește apoi pe Valea Bistrei, către Sarmizegetusa. În acest timp, Traian primește o solie care-i aduce scris, pe acea ciupercă uriașă și, probabil, otrăvitoare, că „ceialți aliați /probabil bastarnii și roxolanii/ și burii îl sfătuiesc pe Traian să facă cale întoarsă și să înceapă tratative de pace” (Dio Cassius). Romanii își continuă drumul și sunt întâmpinați de daci la Tapae, adică trecătoarea supranumită Porțile de Fier ale Transilvaniei. Aici romanii construiesc mai întâi un castru, la Bouțari, pentru a-și întări poziția, iar mai apoi dau atacul. Are loc o crâncenă înclăștare, cu pierderi mari de ambele părți. Singurele informații scrise referitoare la bătălie ne parvin de la Xiphilinus, care a rezumat *Istoria romană* a lui Cassius Dio, arătând că „Traian ... își văzu răniți pe mulți dintre ai săi și ucise mulți dușmani.

Deoarece îi lipseau bandajele, se zice că nu și-a cruțat nici propriile veșminte, ci le-a tăiat fâșii. Apoi a poruncit să se ridice un altar soldaților căzuți în luptă și să le aducă în fiecare an jertfă pentru morți”. O scenă de pe Columnă arată cum însuși Jupiter, favorabil romanilor, aruncă fulgerele sale contra dacilor. Victoria deschide romanilor drumul către capitala Daciei, Sarmizegetusa. Soarta războiului era decisă, în ciuda încercării dacilor de a determina dislocarea trupelor din Dacia, prin atacul asupra Moesiei Inferior (Adamclisi). Decebal cere și obține pacea. Romanii rămân însă pe teritoriul deja cucerit, și anume în Banat, Oltenia și Muntenia de azi, unde construiesc castele, în timp ce la Drobeta este construit podul de piatră peste Dunăre, ridicat de genialul arhitect Apolodor din Damasc. Este pregătită astfel cucerirea definitivă a Daciei, ce se va produce în urma războiului din 105-106.

(Surse: <https://enciclopediaromaniei.ro>, www.dacica.ro, <https://ro.wikipedia.org>)

Victoria de la Posada a lui Basarab I împotriva regelui maghiar și actul de naștere al primului stat medieval românesc. Rolul spionajului militar

Victoria de la Posada reprezintă actul de naștere al Țării Românești, momentul apariției primului stat românesc medieval. Prin consecințele sale de lungă durată, victoria lui Basarab a marcat însă întreaga evoluție a statalității românești de sine stătătoare, de la originile sale medievale până în ziua de astăzi. Puține dintre bătăliile purtate în istorie au avut consecințe la fel de importante. Angajarea lui Basarab Întemeietorul în marile războaie împotriva lui Carol Robert de Anjou, purtat în perioada 1316-1324 de o vastă coaliție alcătuită din sârbi, bulgari, ruteni, tătari și nobili transilvăneni rămași fideli fiilor fostului voievod al Transilvaniei, Ladislau Kán (1294-1315), este atestată doar pentru etapa finală a conflictului, materializată prin

atacuri lansate de Basarab împotriva Mehadiiei, în perioada 1322-1324, în cooperare cu aliații săi sârbi și bulgari. În 1323, Basarab, un lider militar cu experiență, participase, în calitate de aliat al țarului bulgar Mihail Șișman, și la războiul purtat de acesta împotriva Imperiului Bizantin.

În 1324, ca urmare a negocierilor purtate de Basarab cu reprezentantul diplomatic al lui Carol Robert, comitele Martin al Sălajului, între Ungaria și Țara Românească a fost reinstaurată pacea. Din punct de vedere formal, Basarab devenea, din acest moment, un vasal de circumstanță al Regelui Ungariei, care îl numește de altfel, la 26 iulie 1324, *Bazarab, woyuodam nostrum Transalpinum* („Basarab, voievodul nostru transalpin”). Basarab nu a făcut însă, cu această ocazie, niciun fel de concesiie teritorială vecinului său dinspre nord, el continuând să rămână, și după această dată, stăpânitorul cetății Severinului. De asemenea, voievodul român nu și-a asumat niciun fel de altă obligație față de Regele Ungariei, cu excepția achitării unor obligații financiare de mică amploare. În aceste condiții, neîncrederea existentă între Ungaria și Țara Românească în anii de după 1324, determinată de insatisfacția lui Carol Robert față de condițiile în care fusese încheiată această pace, s-a transformat, pe măsura trecerii timpului, într-o tensiune din ce în ce mai evidentă. Carol de Anjou vrea să profite de înfrângerea aliatului sudic al lui Basarab. În 1330, Țarul Mihail Șișman, aflat la apogeul puterii sale, a luat decizia de a încerca soluționarea îndelungatului conflict dintre Bulgaria și Serbia printr-o confruntare directă. De această dată aliat cu Bizanțul, ale cărui trupe au invadat Macedonia dinspre sud, Mihail Șișman a intrat în Serbia pe Valea Strumei, în fruntea unei armate impresiionante, din rândurile căreia făceau parte, potrivit unei însemnări

autobiografice a lui Ștefan Dušan din anul 1349, Mihail Șișman, fratele său Belaur, viitorul Țar Alexandru, Ivanko Basarab, tătarii negri, domniia iașilor (popor sarmatic, parte din grupul alanilor, care apare în secolul al XIII-lea în Moldova și Panonia) și alți cneji. Cronica lui Gregoras estimează efectivele armatei lui Șișman și ale aliaților săi la 15.000 de oameni. După doar patru zile de înaintare, Mihail Șișman a fost însă întâmpinat, la Velbujd, de oastea Regelui Ștefan Dečanski, care a angajat împotriva sa, la 18 iulie 1330, o bătălie ce avea să se încheie cu o mare victorie sârbească. Mihail Șișman, grav rănit, a căzut în mâinile învingătorilor, stingându-se din viață câteva zile mai târziu. Marea victorie sârbă de la Velbujd a declanșat o gravă criză de echilibru în Balcani. Prin moartea Țarului Mihail, sistemul politic creat de acesta în jurul Bulgariei s-a dezorganizat, iar Serbia s-a pomenit în postura de deținătoare a unei hegemonii pentru care nu era încă pregătită. Consecințele acestei modificări a raportului de forțe de pe scena politică sud-est europeană s-au resimțit fără întârziere la nordul Dunării. La aflarea veștii înfrângerii lui Mihail Șișman și a destrămării sistemului politic patronat de acesta, Carol Robert de Anjou a luat decizia de a-și încheia socotelile cu Basarab și de a readuce teritoriile de la sud de Carpații Meridionali la ascultare față de Coroana Ungariei printr-o acțiune armată decisivă. Campania lui Carol Robert de Anjou împotriva Țării Românești a fost, fără îndoială, o urmare directă a evenimentelor balcanice din vara anului 1330. Pentru a reuși să declanșeze campania împotriva lui Basarab I la începutul toamnei, regele a fost însă nevoit să se limiteze doar la o mobilizare parțială a armatei sale, în condițiile în care timpul necesar pentru mobilizarea armatei regale a Ungariei era, în această epocă, de cel puțin două luni. Cronica

Pictată de la Viena, surprinde, de altfel, această realitate: „Regele și-a adunat o armată numeroasă, dar nu totuși întreaga sa putere, căci destinase foarte mulți luptători pentru diverse expediții împotriva dușmanilor regatului”. În ceea ce îl privește pe Basarab, dificultatea poziției sale externe, ca rezultat al înfrângerii de la Velbujd, l-a obligat să se bazeze, în principal, pe forțele sale proprii. Aceasta explică și atitudinea defensivă și împăciuitoare de care Basarab a dat dovadă la începutul expediției. Declanșată în septembrie 1330, campania a început prin ocuparea Severinului, cetate cu o valoare strategică inestimabilă, pentru Ungaria, care a fost realizată de Carol Robert fără dificultăți majore. Incapacitatea lui Basarab de a apăra o cetate puternică și bine fortificată arată fie că atacul ungar îl luase prin surprindere, fie că, într-adevăr, forțele de care dispunea în acel moment erau cu totul insuficiente pentru o confruntare de amploare. Mai mult decât atât, Basarab i-a trimis lui Carol Robert o solie, prin intermediul căreia îi oferea regelui, pe lângă renunțarea la Severin „și la toate cele ce țin de el”, recunoașterea vasalității față de Ungaria și achitarea unei răscumpărări de 7.000 de mărci de argint, pentru osteneala pe care regele și-o dăduse pentru a-și aduna o armată. Prea sigur pe superioritatea sa militară, Carol Robert a refuzat însă oferta de pace a lui Basarab și, în pofida anotimpului nefavorabil, și-a continuat înaintarea către Curtea de Argeș, capitala Țării Românești. Înaintând într-un teritoriu pustiit de localnici, înfometată și lipsită de aprovizionare, oastea regală era deja extenuată în momentul în care a atins obiectivul pe care și-l stabilise. În aceste condiții, asediul cetății de reședință a voievodului s-a dovedit a fi un insucces. Pentru a salva aparențele, regele a încheiat cu Basarab un armistițiu, a ridicat asediul și și-a început retragerea spre

Transilvania, încercând să își deschidă drum prin defileele Carpaților Meridionali.

Atunci, Basarab și-a dat seama, fără întârziere, că nu va mai avea poate niciodată o șansă atât de favorabilă. Ceea ce a urmat a fost, pentru oastea regală, un adevărat dezastru: surprinse într-o ambuscadă și izolate într-una dintre văile înguste ale munților, trupele lui Carol Robert au fost aproape nimicite de către oștenii voievodului într-un măcel care s-a prelungit de vineri, 9 noiembrie, până luni, 12 noiembrie 1330. Regele însuși și-a salvat viața cu mare dificultate, travestindu-se în hainele unuiia dintre credincioșii săi. Consfințind independența Țării Românești față de Coroana Ungariei, victoria din anul 1330 a transformat, de asemenea, în mod fundamental poziția sa internațională. Respingând cu succes, fără niciun sprijin din partea aliaților săi, o invazie condusă de însuși Regele Ungariei, Basarab I și-a cucerit o poziție de prestigiu pe scena politică a Europei Sud-Estice, poziție la care este puțin probabil ca înaintașii săi să fi îndrăznit vreodată să aspire. În anii care au urmat, Basarab și urmașii săi au ajuns protectori ai țărilor din Vidin și ai altor stăpânitori balcanici, aliați ai regilor sârbi și ai împăraților bizantini, devenind, din 1359, o dată cu transferarea la Argeș a Mitropolitului Iachint al Vicinei, membri cu drepturi depline ai sistemului politico-militar balcanico-bizantin.

În deceniile următoare, confruntările româno-ungare s-au succedat, periodic, cu rezultate schimbătoare, consfințind însă consolidarea domniei Țării Românești. Din ultimele decenii ale secolului al XIV-lea, Țara Românească și Ungaria și-au unit însă în repetate rânduri forțele pentru a lupta împotriva agresiunii otomane din ce în ce mai amenințătoare.